

opmerking: 'Jongens, geef die Mofen maar flink op hun kop!'¹ Dat misverstand duurde niet lang. Om acht uur 's morgens kon men door de radio de proclamatie van de koningin horen – nadien werd in een deel van de Achterhoek de stroom uitgeschakeld en wanneer dan laat in de middag Duitse militaire vrachtauto's van de IJssel terugkeren, zeggen sommigen, althans in Aalten: 'Daar zijn de Engelsen! – Maar ook wordt gefluisterd dat de Mof het opgeeft, dat de toeleg is mislukt.'²

In menige plaats werden, via de burgemeester, onmiddellijk werklozen opgeroepen om versperringen op te ruimen.³ Lastig en hinderlijk bleek 'een uit de eerste wereldoorlog stammende regeringsinstructie' (sindsdien kenmerkend door niemand kritisch bekeken), 'waarin aan beheerders van rijks gelden niet altijd even duidelijke aanwijzingen werden gegeven voor het in veiligheid brengen van kassen en geheime archieven bij een vijandelijke invasie.'⁴ Opzet van die instructie was, dat de bezettende troepen zich niet meester konden maken van grote hoeveelheden Nederlandse betaalmiddelen. In Lochem overwoog de directie van de spaarbank, het aanwezige bankpapier te verbranden; de correspondent van de Nederlandse Bank te Zutphen en de directeur van de Nutsspaarbank te Kampen gingen beiden die vrijdagochtend inderdaad tot die verbranding over, nl. van de bankbiljetten van f 1000 waar ze evenwel eerst de nummers uit hadden geknipt.⁵ Nadeel berokkende men de Duitsers daar niet mee: die hadden hun eigen bankpapier meegebracht, de *Reichskreditkassenscheine*, en tekenend is het voor de, men mag wel zeggen: onnoztheid aan Nederlandse kant, dat verzuimd werd, te Hengelo in Hazemeyer's Signaalapparaten-fabriek (voor de Duitsers van veel belang voor de productie van vuurleidingsapparatuur) de vernielingen aan te brengen waarvoor de Nederlandse directeur met kolonel Dwars duidelijke afspraken gemaakt had.⁶

De politiek meer-bewusten in de grensgebieden beseften die rode mei terdege, welk onheil over het land gekomen was. Onder hen bevond zich de Duitser J. Steinhage die zoveel jaren lang van Oldenzaal uit het principieel anti-nationaal-socialistische weekblad *Der deutsche Weg* uitgegeven had. Hij verliet onmiddellijk zijn huis (de Duitse politie deed er enkele uren later huiszoeking), fietste met zijn gezin, de kartotheek van abonné's meenemend (die werd in een tuin begraven), naar een bevriende familie en liep, na vrouw

¹ J. van Dorp in *Er op of er onder*, p. 9. ² B. de Joode: *Aalten in bezettingstijd* (1946), p. 15. ³ T. de Goede in: *Er op of er onder*, p. 101. ⁴ J. G. Visser: *PTT 1940-1945. Beleid en bezetting* (1968), p. 19. ⁵ A. C. Mijs: *Belevenissen van de Nederlandse spaarbanken in oorlogstijd* (1948), p. 20-21. ⁶ K. W. L. Bezemer: *Verdreven doch niet verslagen. Verdere verrichtingen der Koninklijke Marine in de tweede wereldoorlog* (1967), p. 505-06.